

על גבולות והורות
כוח ההזנה

שער שלישי

כוח ההזנה הינו הבסיס להורות. ה"גבולות" שההורים חונכו להציב לילדיהם משבשים ומכסים את כוח ההזנה. הורים מפעילים מה שהם קוראים לו "סמכות" על ילדיהם דרך הצבת גבולות, ותוך כדי כך הם שוכחים שמשמעותה האמיתית של המילה "סמכות" היא "לסמוך", כלומר לעורר בילדים את התחושה שסומכים עליהם ומאמינים בהם ללא תנאי. תחושה שאין ילד שלא מיחל להתנסות בה והיא שמעצימה ומאפשרת לכל אחד להתוודע מתוך ביטחון ושמחה לנשמה המיוחדת שלו. המבוגרים משדרים לילד שהם יודעים הכול טוב יותר ממנו. בדרך זו הוא מאבד את האמון בעצמו. שכחנו שילדים עדיין מחוברים לאינטואיציה ולכן דווקא מהם כדאי ללמוד. ילד שיושב בזרועותיו של קבצן יגרום לאמו להזדעזע ולהרחיקו מעליו. היא לא תבין שהילד חווה את האנרגיה הטובה שלו ולא מעניין אותו כלל מראהו או מצבו הכלכלי.

אין כמו ההזנה שבין הורים וילדים כדי להמחיש כיצד עובדת השיטה ועד כמה היא מעצבת את ההתנהגויות שלנו. זוהי מערכת מעגלית להפליא שבה הקולט והמוזן יהפוך במהרה לפולט, מזין, וחוזר חלילה.

התינוק נולד לתוך ברית המתקיימת בינו לבין אמו. ברית של אהבה ללא תנאי. בהשפעת השיטה, הולכת הברית הזאת ומתפוגגת. תפקידם החשוב ביותר של ההורים הוא לשקף לילד שהם רואים אותו מבפנים. לתת לו חום ותמיכה שיספקו לו את קנה המידה האמיתי על עצמו, ויאתגרו אותו לפתח מודעות מלאה לכך שהחברה היא שמשטשטשת וממעיסה את דמותו. כשהחברה מכסה ומטשטשת, איכשהו עוד ניתן להבין זאת. החברה הרי לא

ילדה את הילד מרחמה, היא לא באמת מכירה אותו. אך כשהאם שהילד יצא מרחמה או האב שמזרעו נוצר הילד עושים זאת, העניין נראה תמוה. כיצד ייתכן שהם לא זוכרים את היהלומיות הקורנת שלו וחושבים שהוא ילד שליילי?

ההורים משתפים פעולה כי מישו "כיסה" אותם. הם כבר לא מסוגלים לראות את עצמם וכך גם אינם רואים את ילדם. כאשר אין הם רואים אותו, כאשר הם מכסים אותו, הילד מתקומם, בוכה וצועק במורת רוח. כשהוא צועק ומתקומם הם כועסים עליו ומענישים אותו. הילד לא יירגע עד שיחווה את הקבלה והחום שהוא זוכר שקיבל בינקותו ושהם זכותו מלידה. הוא יודע בבירור שלהוריו יש את הפוטנציאל לראות אותו ולכן הוא מתעקש להרגיש זאת שוב גם כאשר הם חווים ממנו אכזבה.

“איך אתה מרגיש כשאתה הולך לזונות?”
 “אני מרגיש כמו מלך. את יודעת מה? מתאים לי. אני אפילו
 נושם יותר טוב.”

אי אפשר שלא להבחין בו. גבר בן שלושים ותשע, גופו עטור
 קעקועים, משקלו מאה וארבעים קילוגרמים. כשמביטים בו אולי
 מגחכים, אולי מרחמים, אולי תוהים למה הוא לא מטפל בעצמו,
 אבל אין כל ספק שרואים אותו.
 “אם כל כך טוב לך עם הזונות למה אתה מספר לי שאתה
 מרגיש רע?”

“ההורים שלי מיואשים ממני. אבא שלי פרופסור, מנהל
 מחלקה בבית חולים, כולם מעריצים אותו. ההורים שלי מתביישים
 בי. הם מכחישים את זה, אבל אני יודע. הם חושבים שאני חסר
 תקנה, שאי אפשר לסמוך עלי. הם רותחים עלי שאני לא עובד,
 שכל מה שמעניין אותי בחיים זה איך לקחת את הכסף שלהם,
 להציק להם ולדרוש עוד. את יודעת איך אני מרגיש כשאני לא
 יכול לבוא לבית שלהם, כמו כל בן שבא להוריו? כמו בן שאין לי
 מפתח לבית, כי הם חוששים שאקח דברים ואמכור אותם בשביל
 ללכת לזונות.”

פניו עטו הבעה מרירה ומבטו שוטט בחלל החדר.
 “אני לא מרגיש שההורים שלי אוהבים אותי, למרות שהם
 אומרים לי שהם כן אוהבים אותי. אף אחד לא רואה אותי. בעיקר
 לא האנשים הקרובים אלי. אני מתכוון למשפחתי הקרובה. הם

לא באמת מכירים אותי. הם יגידו שאני בחור עם פוטנציאל אבל הם לא באמת יודעים מי אני. הם בטח יגחכו אם ישמעו את מה שנאמר פה. הם בטח יגידו שהם מכירים אותי כמו את כף ידם. זאת בדיוק הבעיה, הם מכירים רק את מה שאני בוחר להראות להם."

"מה אתה מראה להם?"

"אני מראה להם את מי שהם חושבים שאני. אחד שהולך לזונות. והם? בכל פעם מחדש נופלים בפח הזה, ולא רואים את מי שאני מאחורי ההתנהגות שלי. בעצם בכל פעם שאני נוכח לדעת שהורי לא מכירים אותי, אני חוזר לזונות שלי." יונתן מלמל בכבי ובעיניים יבשות.

"אני נדחף חזרה... בכל פעם יותר חזק... הם דוחים אותי, ואני שוב נדחף אליהם בכוח... אני מרגיש שבעורקים שלי זורם חרא ולא דם... אני חווה אהבה רק עם תנאים. אני יודע שאני בלתי אפשרי רוב הזמן במה שאני מראה כלפי חוץ, אבל הם ההורים שלי. אם אני נופל, אני מצפה שהם לא ירדו עלי, שהם יחבקו אותי ויגידו לי שהכול בסדר. אני מבקש מאבא שלי שיחבק אותי - ואני מרגיש שהוא דוחה אותי. הוא פשוט נמנע מלחבק אותי. אז אני נדחף... " הוא שאף אוויר בנשימה עמוקה ועצם את עיניו. יונתן מרגש אותי בכל פעם מחדש ביכולת שלו להעמיד דברים על דיוקם. גם מולי הוא מניח מראה. אם בעת שיחתנו המחשבות שלי נודדות ולו לרגע - הוא קולט זאת מיד ומעיר לי על כך. זה בהחלט לא נוח להיות שקוף כל כך בפני מישהו שנמצא בדריכות מתמדת, ואינו מניח לך "לזייף" אפילו לא לשנייה. יונתן, שעומד על המשמר ללא הרף, מותש ולבטח מתיש גם את הקרובים אליו.

יונתן מהווה מראה להוריו, שעדיין אינם בשלים לראותה. על מנת לא לראות הם מסיטים את יונתן מדרכם והופכים אותו ללא רלוונטי. אם יש לו מסר לסביבה שנוגע אליהם או אל תחושותיו, אף אחד לא יקשיב לו, כי הוא לא מתנהל באופן נורמטיבי.

“אני רוצה לספר לך משהו, פתחתי ואמרת.”

“בתקופת ההסמכה שלי כמטפלת נהגנו לשבת בקבוצה מאחורי מראה, כשבחדר הסמוך ישבה מתלמדת כמונו עם מטופל. המטופלים ידעו שאנחנו נמצאים מאחורי המראה, אבל אנחנו ראינו אותם והם לא ראו אותנו. אם המדריכה מצאה לנכון היא הייתה מתערבת בתהליך, ופה ושם גם אנחנו היינו מביעים דעה, כדי לקדם את הטיפול.”

“יום אחד נכנסה לחדר אישה בשנות הארבעים שלה, עם ילד בן ארבע-עשרה. המטפלת ישבה מולם והציגה להם שאלות על מנת להבין מדוע באו לטיפול. האם סיפרה שבנה עושה את צרכיו במכנסיים והדגישה שזה כולל גם קקי. לאורך כל הטיפול, הילד שישב לצד אמו על הספה עשה ניסיונות חוזרים ונשנים להתקרב ולהשעין את ראשו על כתפה, ובכל פעם מחדש היא הדפה אותו מעליה. אני זוכרת שהרהרתי עד כמה עשיית הצרכים דורשת ריכוז ושקט מקסימליים. התפעלתי מהיכולת של הילד לעשות זאת. לא ידעתי איך להעביר את ההרגשה האינטואיטיבית הזאת לשאר חברי הקבוצה. היה להם ברור שהוא 'לא בסדר', וכשהמדריכה פנתה אלינו להתייעצות הם דיברו כמצופה על התפקוד הלקוי של הילד.”

“חיכיתי עד שכולם סיימו ואז אמרתי: 'הילד הזה עושה משהו שאף אחד אחר לא היה מצליח לעשות: הוא עושה את צרכיו

בפומבי. הוא פוגע בעצמו ובתדמית שלו, כי יש משהו שחשוב לו יותר מאשר מה יחשבו עליו. האישה הזאת שנקראת אימא שלו יושבת לידו, ובכל פעם שהוא מתקרב אליה לקבל קצת חום ואהבה היא הודפת אותו. הילד לא מבין למה אימא שלו דוחה אותו. הילד מסמץ שהוא מרגיש שאימא שלו איננה כתמול שלשום."

שאלתי את יונתן, "מה קורה כאשר הילד עושה צרכים במכנסיים?"

"זה מסריח?"

"ומה קורה כשמישהו מסריח?"

"כולם מתרחקים ממנו."

"נכון," אמרתי ליונתן. "אם כך אתה יכול לשער למה הוא

עושה את זה?"

"עכשיו כשהוא מסריח הוא מבין למה היא דוחה אותו. אני

יודע למה את מספרת לי את הסיפור הזה. את אומרת שאני

מרגיש שההורים שלי דוחים אותי, וכשאני הולך לזונות - אני

נותן לזה הנמקה. מעניין, כי מה שהכי דוחה את אבא שלי זה

אנשים שהולכים לזונות. אני כאילו מסדר לי את עניין הדחייה.

אף פעם לא חשבתי על זה ככה. זה מעניין."

כשיונתן שמע בחדר את עניין היהלום הוא אמר לי, "את

יודעת איפה אני הכי אוהב להיות?"

"איפה?" שאלתי אותו.

"בחדר עם הזונות."

"למה?" שאלתי.

"כי איתן אני מרגיש כמו יהלום. בעצם, יהלום בין יהלומים."

יונתן עתיד לעשות איתי דרך ארוכה של חיפוש ובירור. בינתיים היהלום שלו עדיין רחוק ומכוסה מפניו וגם מפני הסובבים אותו. בתוך תהליך הטיפול הוא יחווה את אור היהלום שלו ורק אז יצליח להזכיר להוריו את אור היהלום שלהם. כך מערכת ההזנה תחזור להיות פתוחה ופעילה.

הזנה

באחד מביקורי ביוון שוחחתי עם פדרה, בחורה צעירה שעובדת במסעדה על חוף הים. דיברנו על אימהות, והיא אמרה באופן הכי טבעי: "אני לא מבינה את האימהות שהולכות לעבוד ומשאירות את התינוק שלהן בבית עם מטפלת. הן יוצאות מהבית כדי לעבוד ולהביא לתינוק אוכל, אבל הרי ההזנה שהוא זקוק לה נמצאת דווקא אצלן."

ברגע שהתינוק נולד הוא זקוק לחום גופה של האם. אין כיניקה כדי לפתח תקשורת בלתי אמצעית מוחלטת ומספקת. המערכת האינטואיטיבית שנוצרת בין האם לתינוקה היא הבסיס למערכת הזנה טובה עם הסובבים אותו שתימשך לאורך חייו. לדאבוננו, פסה מן העולם המערכת המשפחתית והשבטית הצמודה שסיפקה תמיכה והזנה לאם, לכן קשה לה להתמודד לבדה עם משימת ההזנה הדורשת התמסרות טוטאלית.

בתרבויות עתיקות, התינוק היה חווה התמסרות ללא תנאים. האם עמדה לרשותו עד שאותת כי הוא מוכן, וגם הגבר פינה מקום. התינוק בוחן את אמו כל פעם אם אכן ניחנה ביכולת לתת אהבה ללא תנאי. או אז הוא מרשה לעצמו להפגין סקרנות ופתיחות כלפי הסובבים אותו ולהתנסות בחוויות באופן פתוח ובטוח. התינוק צמוד לאנרגיית הרחם ולאנרגיית הלב. לאנרגיות רכות וזורמות, המבטאות רוך, אהבה ועוצמה. בעצם, זוהי האנרגיה שכולנו מחפשים.

חלק מהנשים הצמודות לתינוק חוות הזנה מעמיקה ומספקת

יותר בשלב זה של חייהן, והרבה פעמים הדבר פוגע בהזנת בן הזוג. העובדה שנשים רבות זקוקות היום ל"יועצות הנקה" כדי לבצע פעולה טבעית וראשונית כל כך מעידה עד כמה התרחקנו מעצמנו. אמנם נשים מסוימות אינן מניקות מסיבות אלה או אחרות, אך אין זה אומר שהתינוק שלהן לא יקבל את ההזנה הראויה. אשתו של קובי, חברי הטוב, נפטרה במהלך לידת תינוקם. קובי נשאר עם התינוק ועם עוד בת צעירה. למרות זאת אני לא מכירה הרבה ילדים שהוזנו בצורה טובה ומספקת כל כך כמו שני הילדים האלה, רותם ומרווה. רותם לא ינק אפילו פעם אחת, אך אביו שהיה בעל רוח אוהבת ומזינה לא מש ממנו והקדיש את כל זמנו כדי לתת לו חום ואהבה. ההזנה הפיזית היא כורח המציאות - אך בכל מה שקשור להתפתחות הנפש היא לא העיקר.

אני בהחלט מוצאת קשר בין עבודת הטיפול לבין ההזנה. נזכרים מגיעים אלי בתחושה שאינם מוזנים כראוי על ידי הקרובים אליהם. תחושת ההזנה הלא נכונה מורגשת היטב כמעט בכל האינטראקציות בחיינו. מאז ומתמיד "מזינים" אותנו בפרמטרים שאין להם קשר להרגשתנו ולחיינו הפנימיים. המורה "מזינה" אותנו בציונים לפי יכולת הלמידה והקוגניציה שלנו, בצבא "מזינים" אותנו בציות לפקודות, בשאיפה לנצח וכדומה. אני משתדלת להזין את הנזכרים במזון הטבעי והמקורי, בתדר הנקי שלהם. אור־אז הם נזכרים ולומדים להכיר את עצמם. אנחנו תופסים את השיטה כאילו הייתה המציאות היחידה, כאשר בעצם זו מוסכמה שקיבלנו על עצמנו בלי לעצור לרגע כדי לבדוק ולראות כיצד היא מעוותת עד בלי הכר את המציאות

הפנימית שלנו וכיחד איתה את חיינו. זה מתחיל כבר בשנותיהם הראשונות והמעצבות של הילדים, שמתנהלים בסביבה ביתית שאינה מספקת להם תחושת שייכות והלימה ליכולותיהם. הכיור גבוה מדי, המיטה גבוהה מדי, הכיסא גבוה מדי, המדרגות גבוהות מדי. הילדים לא מצליחים לראות את הסביבה באופן מלא. המבוגרים יוצרים עבורם סביבה שאין בה היגיון או חשיבה על צורכיהם. הילד ננזף על שלכלך את הבגדים או את הספה, או כי קשקש על הקיר. האם הוא אשם בכך שבחרנו לפאר את עצמנו בספה יוקרתית? מדוע לאלף ילד להכניס מתכת לפה כאשר הוא אוכל, ולא את הידיים שהן הכלים הטבעיים שלו?

כאשר הורים מגיעים אלי ומספרים על ילדם, הם מגדירים אותו בהגדרות די מפתיעות. "הילד שלי מפלצת", "הילד שלי בלתי אפשרי", "אני פוחדת מהילד שלי", "אני לא יודעת איך להתנהג לידו". אני חושבת ביני לבין עצמי, מעניין איזה מזון מפלצות אוכלות. מעניין מי הוא זה המזין אותן באוכל של מפלצות.

אי אפשר להאשים את ההורים. הם הרי עברו בדיוק אותו תהליך של סוציאליזציה. כך הם מתחילים לשדר כי אין אהבה שאינה תלויה בדבר, יש מיסים וציפיות ויש תחרות. הילד מתחיל לקלוט שיש כללים חדשים למשחק. העולם שעד כה רקד לפי צלילי חלילו יאלץ אותו מעכשיו לרקוד לצלילים אחרים. הילד מפסיק להסתכל על העולם מבעד לעיניו שלו ומתחיל לסגל לעצמו נקודת מבט של מישהו אחר, ולמעשה של הרבה אחרים: ההורים, האחים, הגננת, המורה, ועוד מורה, החברים, החברים של החברים, השכנים, החברים של ההורים, המפקדים, בת הזוג...

ומי לא. המערכת, שהייתה אמורה להיות לו לעזר כדי שיוכל לעבור את המסע בשלום ולפתח את האוטנטיות שלו, דומה למעבר מזון עצום ממדים, כשרכבות נשמות ייחודיות דחוסות כולן במערבל ענקי, מתערבלות ונילושות בו, עד שהן הופכות לעיסת בצק אחידה.

היהלום הולך ומתכסה שכבות־שכבות של "אבק שכחה", עד שהוא נעלם כליל. התינוק, שכבר הפך לפעוט, הולך בגאווה ובשמחה עם אמו לקנות בגד חדש, וכשהוא מצביע על החולצה שמצאה חן בעיניו אמו מלמדת אותו: "חולצות ורודות זה רק לבנות." הילד, שאינו מכיר את הקודים החברתיים ואינו מבין את ההיגיון מאחורי האיסור, בוכה ומתעקש לקבל את החולצה לפי טעמו, אך חוזר הביתה מאוכזב עם חולצה כחולה. באופן זה, הוא מדחיק את טעמו האישי, ואחר כך כבר יבקש בעצמו חולצה כחולה. כאשר האם אוספת אותו בצהריים מהגן, הגננת "מזינה" אותה בסיפורים על כך שבנה לא מצליח להרכיב פאזלים כמו שאר הילדים, ואולי כדאי "לאבחן אותו". האם המודאגת, שרוצה שהילד יהיה לכל הפחות כמו כולם, רצה למומחים כדי שבנה לא יצבור פיגור בהרכבת פאזלים. הילד המתוק שלא מרכיב פאזלים פשוט כי זה לא מעניין אותו, או כי יש לו העדפות אחרות, מוזן על ידי האם האוהבת שכדאי "להתיישר" ולהיות כמו כולם.

תחושת אשמה מתמדת מתפתחת אצל הילד על היותו הוא עצמו. כאשר הוא פותח את דלת הבית בגיל ארבע ועונה לאמו השואלת מי בדלת, "אישה שמנה", האם מזדעזעת מחוסר הנימוס שלו וכועסת עליו. הוא לא מבין למה, הרי בסך הכול תיאר את אשר ראו עיניו. הוא לא העלה על דעתו שהמילה "שמנה"

היא תואר מבזה בחברה שלנו. כשהוא בכיתה וצופה בסקרנות בציפורים המקננות על העץ במקום להקשיב לקולה המונוטוני של המורה - היא מדווחת להורים שהילד אינו מרוכז, ולא רחוקה הדרך שיאבחנו כי הוא סובל מהפרעת קשב וימליצו שייקח כדורי ריטלין. כשהילד יגלה לילדה בכיתה שהוא אוהב אותה, היא אולי תספר זאת לחברותיה והן תצחקנה. הוא לא מביין למה. יש סיכוי שבפעם הבאה לא רק שלא יגיד שהוא אוהב, אלא אפילו יתנכר, יכחיש ויוותר על ההרגשה הנהדרת הזאת. כך יבטיח את עצמו מפני פגיעות נוספות. בהמשך, הוא לומד להמשיך ולציית לדרישות השיטה. התעודות, ההכרה, המעמד, החתונה, הילדים - וכך היהלום שחווה אהבה ללא תנאי נבלע בחור השחור של השיטה, ואיתו נבלעה גם הנשמה.

באים אלי לא פעם אנשים מוכשרים, רגישים ומיוחדים ואומרים: "אני אובססיבי קומפולסיבי", "אני חרדתי", "אני דיכאוני."

כשאני שואלת מי מהם "מי אמר לך את זה?" הוא עונה, "הפסיכולוג... הפסיכיאטר... ההורים." ואני מציעה: "מה דעתך שנאמר שבשלב זה של חיך אתה מתנהג בצורה אובססיבית?" "מה ההבדל?" הוא שואל אותי.

"אם אתה אובססיבי זה אומר שכל כולך כזה, שנולדת אובססיבי וכנראה תמות אובססיבי, כי זה מה שאתה. אני טוענת שאתה מתנהג בצורה אובססיבית מסיבות אלה ואחרות, שנוכל לברר ולבדוק אותן. מן הסתם תגלה שמהו בהתנהגות האובססיבית מגן עליך במציאות חייך כיום. יש לך רווח בלתי ברור ובלתי מודע."

יש נזכרים שממש כועסים עלי כשאני מנסה "לקחת" מהם את ה"תואר". משהו בתואר הזה מרגיע אותם ונותן להם לגיטימציה להמשיך בהתנהגות שלהם. ברור לי שאינני יכולה לקחת מהם את ה"תואר" עד אשר יתגלה היהלום ויאפשר לאובססיביות להתפוגג לאיטה.

דנה

"אני עושה פיפי במיטה כמעט בכל לילה."

דנה היא נערה נאה בת שש־עשרה עם פוני המכסה את העיניים היפות והעצובות שלה.

"החדר שלי מסריח, אני לא יכולה להביא חברות הביתה, שלא לדבר על חברים. אני לא מעזה לישון אצל חברות או לצאת לטיולים של בית הספר. בקיצור, זה אני והחדר שלי."
"מה הורייך אומרים על זה?"

"אף אחד לא מתקרב לחדר שלי. אפשר להבין אותם. החדר ממש מסריח. היחיד שנכנס זה אח שלי... שסובל מפיגור."
"אם את עושה פיפי בחדר ואת רוצה שלא יסריח אולי את יכולה לנקות אחרייך, ותוכלי להזמין חברים."

דנה ענתה מיד בלי לחשוב: "לא רק שאני לא מנקה את החדר, אני לא מוציאה את הסדינים המסריחים מהחדר, אלא מגלגלת ודוחפת אותם לארון."

"האם קורה לפעמים שאת לא עושה פיפי במיטה?"
"כן, אם לפני השינה אני הולכת לשירותים ולא שותה - אז אני לא עושה פיפי במיטה."

"את זוכרת מתי זה התחיל?"
"בערך לפני שנה. אבא שלי התלונן שאני מסתגרת בחדר ולא יוצאת ממנו. כדי להבטיח שלא אסתגר בחדר הוא עקף לי את הדלת מהמשקוף."
"למה את מסתגרת בחדר?"

"כי בבית צועקים כל הזמן. אבא שלי ממש משוגע והוא ואימא שלי רבים כל הזמן. הם לא מדברים זה עם זה אלא צורחים. אח שלי הולך לבית ספר רגיל כי הוא לא ממש מפגר, אבל הוא לא ממש נורמטיבי. אם הוא לא מבין איך להכין שיעורי בית, אבא שלי צורה עליו. יום אחד הוא עזר לו בשיעורים, וכשאח שלי לא הבין משהו אבא דקר אותו עם החוד של העיפרון ברגל. גם שאר הילדים בבית חוטפים ממנו צעקות ומכות אם הם לא עוזרים בבית ובניקיון. אני שונאת אותו ואת הבית הזה. כשהייתי קטנה יותר הוא הוציא לנו בפראות את כל הבגדים מהארונות והכריח אותנו במכות לסדר הכול בחזרה."

"ומה עם הדלת?"

"אה, את הדלת הוא החזיר, פשוט הסירחון נדף החוצה אל כל הבית."

הבטתי בדנה וביקשתי ממנה להזיז את הפוני מהעיניים כדי שאוכל לראות אותה. "ממה שאני שומעת ממך, את לא ילדה חלשה וחסרת יכולת שלא מסוגלת לעצור את הפיפי. עובדה, את בעצמך אומרת שאם את לא שותה לפני השינה, לא בורח לך. זה אומר שיש לך שליטה על זה. כלומר יכול להיות שאת מרוויחה משהו מכך שאת עושה פיפי. מה לדעתך הרווח שלך?"

"אני לא יודעת. אני לא אוהבת להיות מסריחה, ולא אוהבת את זה שאני לא יכולה להביא חברים הביתה. אבל לבית כזה של משוגעים לא הייתי מביאה חברים, גם אם לא הייתי עושה פיפי." הקשבתי לדנה וחשבתי לעצמי: בין שאנחנו חכמים ובין שלא, יודעים לחבר מספרים או לא, קראנו הרבה ספרים או לא – דבר אחד בטוח, יש לנו "אינסטינקט מְחָשֵׁב" מצוין. אנחנו לגמרי

יודעים מה משרת אותנו, או ליתר דיוק מה עושה לנו טוב ברגע מסוים. כל השקרים, הטעויות, הבגידות, הדרכים הלא נכונות שאנחנו בוחרים במהלך חיינו – אינם מקריים.

אמרתי לדנה: "את אולי לא אוהבת להיות מסריחה, אבל את גם לא אוהבת לחיות בבית משוגעים. את מעדיפה להיות מסריחה מאשר משוגעת. כמה חכם מצידך להקים לך אי של שפיות בתוך הבית. הרי ברגע שהתחלת לעשות פיפי אבא שלך החזיר את הדלת ואפשר לך את הפרטיות שבהחלט מגיעה לך. עד שלא תמצאי את הדרך להתעסק על הפרטיות והשקט שלך בלי לעשות פיפי, כנראה לא תצליחי להפסיק. עד אז את מצילה את עצמך באופן הזה."

דנה הנהנה בשקט. היה אפשר לראות את גלגל המחשבות שלה מסתובב.

תפקידו של המטפל הוא לחשוף את קורי השיטה בפני המטופל. כאשר השיטה נחשפת האדם משיל מעליו את רגשות האשם ומאפשר לעצמו לגלות את העצמיות שלו. המודעים מביין הילדים, שבוחרים לא לקחת חלק במשחק הקונספירטיבי, יכולים להפוך להיות "מרדנים", שונים, מרוחקים ונתונים כל הזמן לביקורת. בדרך כלל ישלחו אותם הוריהם לטיפול. כך אנחנו מפסידים את הרגישים והמחוננים ביותר, כי הם עסוקים בלהבדיל את עצמם בהתנהגות של "דווקא". הם מתנהגים בהתרסה, אך מתוך ציפייה מתמדת שיראו אותם כפי שהם באמת. הם מתנהגים כך כי זאת הדרך שלהם לבחון אם הוריהם רואים או זוכרים מי הם באמת. ההורים, שמבוהלים מהילד ומההתנהגות שלו, מעדיפים לא להתעסק איתו ומנסים לפצות אותו כדי לקנות שקט או שהם

מענישים אותו. הם פשוט לא אוהבים את המראה, שהילד מציג בפניהם. הילד הרגיש קולט זאת ומעלה את ווליום הצרימה. ההורים פונים אלי ומבקשים לשלוח את הילד הבעייתי שלהם לטיפול. אני מזמינה אותם אלי וברוב המקרים לא פוגשת כלל את הילדים. אני נפגשת רק עם ההורים ומזכירה להם את עצמם דרך ההיזכרות ביהלום שלהם. משם הדרך להכרת הילד שלהם בטוחה. תוך כדי התהליך, הם מבינים שמה שיכול להמחיש להם את היהלומיות של עצמם הוא ההכרה ביהלומיות של ילדם. אך עדיין הדרך קשה ומתפתלת. כי גם כשההורים כבר רואים את הדמות היהלומית של ילדם ומנסים לאפשר לה להתקיים, החברה ממשיכה לא לקדש את הדמות הפנימית ולא להאמין בה. נטייתו של הילד היא להאמין יותר לחברה ולשיטה מאשר להוריו. באופן אינסטינקטיבי הוא מבקש להיות חלק מן השיטה, מכוון את עצמו אליה, דוחה את דעתם של הוריו ומתרחק מהם.

כך גם קרה שבגיל שש־עשרה, בתי הצעירה רוני, שהייתה ילדה מחובקת ומחבוקת, סיפרה לי שהחבר שלה עזב אותה בטענה כי "היא אוהבת יותר מדי". הייתי המומה ואמרתי לה שעצוב לי שהיא חווה חוויה כל כך מאכזבת, ושאוּלי תחכה לבחור שיוכל לאהוב אותה בדיוק כפי שהיא. מניתי בפניה את תכונותיה הטובות, ורוני אמרה לי: "הדעה שלך לא אובייקטיבית כי את אימא שלי. אני רוצה שהאנשים בחוץ יקבלו אותי." ניסיתי להזין אותה במזון משובח של אהבה ללא תנאי ולהסביר שכדאי לאהוב ולחבק עם כל העוצמה שבה, אך המזון שהזנתי אותה לא תאם את המזון שאוכלים בעולם של השיטה.

לאילת שעל הגבול

שוב ושוב אנו שומעים כמה חשוב שהורים יקנו לילדיהם "גבולות". מושג הגבולות שייך למערכת השיטה, ולכן הם משרתים אותה ולא את היהלום. רצון ההורים לשים גבולות לילדיהם נובע כביכול מהצורך לגונן עליהם, והם כלל לא מעלים על דעתם שדווקא הרוח החופשית של ילדיהם יכולה להקרין את הטוב והנקיות שלהם לעולם סביבם.

עומר בתי הודיעה לי כשהייתה בת שש־עשרה שהיא מתכוונת לרדת לאילת עם החבר שלה, שהיה בעת ההיא חייל. נתתי לה את רשותי כשאני מדמיינת לעצמי את מה שהיה מקובל בזמני: נסיעה משותפת של קבוצת חברים, אוהלים, מזרנים ולינה על החוף. הגיע יום הנסיעה המיועד. והנה עומר פונה אלי ואומרת: "את יכולה להזמין לנו חדר במלון?" נדרשו לי כמה שניות לבלוע את הצפרדע. שאלתי אם היא מבינה מה ההשלכות של שינה במלון עם בחור בן שמונה־עשרה וחצי. היא אמרה, "כן, אני יודעת." "וזה מתאים לך?" שאלתי.

"כן", היא השיבה. "אחרת לא הייתי נוסעת."

באותה שנייה שיניתי כיוון ונעתרתי לבקשה.

לאה, אמו של בן, שהכירה אותי היטב מהשכונה, התקשרה כשהיא מופתעת מכך שהסכמתי לנסיעה המשותפת. "אני האימא של הבחור, את יודעת, לי אין מה לדאוג..." היא פתחה. "זה בסדר", אמרתי לה. "אני סומכת על עומר. זאת המדיניות שלי מאז ומעולם ואין לי כוונה לשנות אותה ברגע של אמת. היא

תהיה בסדר."

הזמנתי את עומר ואת בן לשיחה ושאלתי אם הם מבינים בעניינים של אמצעי מניעה. הם פטרו אותי באמירה: "אנחנו בסדר, אל תדאגי."

הם היו אמורים לצאת באוטובוס חצות לאילת. בשעה חמש אחר הצהריים מצלצל הטלפון במשרד שלי. על הקו עומר. "התקשרתי כדי להגיד לך שלא בטוח שאני נוסעת." הייתי מופתעת. "למה, מה ההתלבטות?" שאלתי אותה. היא מלמלה משהו כמו, "דיברתי עם החברות שלי..." "מה ההחלטה שלך קשורה לחברות שלך?" שאלתי אותה. "השאלה היא מה את רוצה. תעשי בדיוק מה שנכון לך ולא מה שנכון לחברות שלך."

שוחחנו עוד קצת ועומר סגרה את הטלפון. הרגשתי שהשיחה לא באמת הסתיימה לכן התקשרתי אליה שוב.

"יש משהו שרצית להגיד לי בטלפון ולא אמרת?"
 "כן. אני לא רוצה לנסוע."
 "אז למה את פשוט לא אומרת את זה לבן?"
 "איך אני יכולה לומר לו עכשיו, כמה שעות לפני הנסיעה? הוא לקח חופש מהצבא, יש כרטיסים לאוטובוס, יש הזמנה למלון. אני אצא ממש מטומטמת."
 "את מבקשת שאגיד שאני לא מסכימה שתיסעי?"
 "כן. זה מה שאני רוצה."
 וכך היה. עומר התקשרה לבן ואמרה לו כי "האימא המעצבנת" שלה התחרטה ברגע האחרון וברוב חוצפתה מקלקלת להם את

הנסיעה, ושהיא ממש מעוצבנת מזה.

מאוחר יותר התקשרתי גם אני לכן, התנצלתי בפניו והסברתי שקודם לכן קיבלתי החלטה שלא הייתי שלמה איתה. אני יכולה רק לדמיין מה היה קורה אם לא הייתי נותנת את הסכמתי לנסיעה הזאת.

הנזכרים בחדר מצפים שאשים להם גבולות. אני מתעקשת שיעשו את הסיכוב בתוך התהליך ויצליחו הם עצמם לשים לעצמם את הגבול הנכון להם. כך הם מתרגלים ריצה למרחקים ארוכים.

אני שונאת את אימא שלי

אישה מטופחת כבת ארבעים, לבושה בקפידה, נכנסה לחדרי. היא דיברה על קשיי הזוגיות עם בעלה. לא היו לה טענות מיוחדות, פשוט לא היה לה טוב איתו. היא גם סיפרה על ההצלחה המסחררת שלה בעבודה, ואיכשהו השיחה גלשה מהר מאוד לאימא שלה. "נולדתי בקריית שמונה," אמרה גילה. "אימא שלי עבדה כמנקה בבתים במשך היום ובמשרדים בערבים. אני ואחיותי עזרנו לה באופן קבוע לאחר שעות הלימודים. התכיישתי באימא שהיא פועלת ניקיון ובאבא שהוא פועל בניין. הוא לא ממש עבד, וכל העול נפל למעשה על הכתפיים של אימא שלי.

"אני מתכיישת להודות," דמעה, "אבל אני ממש לא אוהבת את האישה הזאת. אני אפילו שונאת אותה. אולי אני לא אוהבת אותה בגלל שאני מרגישה שהיא לא אוהבת אותי."

"למה את מרגישה שהיא לא אוהבת אותך?" שאלתי.

"אני לא מרגישה. אני יודעת שהיא לא אוהבת אותי, כי כשהייתי ילדה היא הייתה מעירה אותי בכל בוקר לפני כולם כדי שאלך למאפייה להביא לחם. תמיד הייתה מעירה רק אותי." "כמה אחים אתם?"

"אחד-עשר, ומתוך כולם רק אותי היא העירה. למה רק אני הייתי צריכה לקום כל בוקר מוקדם, לרוץ למאפייה כשאני קופאת מקור? את יודעת מה זה בחורף לקום מהמיטה וישר לרוץ החוצה? לפעמים עוד היה חושך. למה רק אותי היא שלחה?" "אני מבינה שאת כועסת על אימא שלך. זה באמת לא נעים

לקום בכל בוקר במשך שנים, כשכולם נשארים במיטה וממשיכים לישון."

גילה בכתה והתעקשה שוב ושוב על המילים שלה. "היא ממש שנאה אותי..."

פניתי אליה בעדינות - "אני רוצה שתדמיני את עצמך לרגע באחת מתקופות העומס בעבודה שלך. אם היית צריכה לשלוח בבוקר את אחת המזכירות שלך למשימה אחראית, את מי היית שולחת?"

גילה השתתה, הביטה בידיה שהיו מונחות על ברכיה ואז התבוננה בי. "אני מבינה מה את מנסה לומר. קשה לי עם זה, אבל אני מבינה שעלי היא סמכה יותר," כך היא אמרה והמשיכה לבכות.

"מה מעורר בך בכי?" שאלתי.

"מוזר לי לחשוב ככה על אימא שלי. את מסתכלת אחרת ממני על הילדות שלי." הסבתי את תשומת ליבה לכך שהאינטואיציה של אמה הייתה נכונה, שהרי היא היחידה מתוך אחד-עשר ילדים שגדלו באותו בית שמחזיקה במשרה ניהולית בכירה ומפרנסת את משפחתה בכבוד.

"לא רק זה, אני גם נותנת לאימא שלי כסף בכל חודש."

פינוקים

קיים טשטוש בין המושגים אהבה ופינוק - החשש שאם נכיל ונאהב את ילדינו "נפנק" אותם ולא נכין אותם כראוי לעולם הקשוח שבחוץ, ואז נחטא לאחריותנו כהורים. "הפינוק" האמיתי שנוכל להעניק לילדינו הוא שיחות עם הנשמה הטהורה שלהם. ילדים מביעים אהבה בדרכים שונות, חלקם אפילו נושכים כשהם מתרגשים. אם נצליח לראות את הכוונות שלהם ולא רק את המעשים נרוויח כולנו.

אינני מכירה איש שמת מעודף אהבה, אבל אני בהחלט מכירה אנשים שמתו מחוסר אהבה. יחד עם זאת, נשאלת השאלה אם אפשר להכין את הילד לחיים בחברה ולשמור על הנשמה היהלומית שלו?

התשובה היא: כן, פשוט לספר לו את הסיפור האמיתי. לפרוש לפניו את שתי המציאויות ולהבהיר לו את העובדה שאנחנו חיים בעולם שבו השיטה שלטת. לא לומר לו שהמורה תמיד צודקת ושבת הספר הוא המערכת הנכונה תמיד. יש לשקף לו את פרצופה האמיתי של המערכת, ושאתם כהורים תעזרו לו ככל האפשר לצלוח אותה ולהגיע בשלום לשלב הגמר. הלוא גם כשאתם הייתם ילדים לא באמת חשבתם שהמערכת הזאת טובה ונכונה. כיצד אפוא הפכתם להיות המגינים הכי גדולים שלה? הֲיוּ כנים עם ילדיכם, בדיוק כשם שאתם עצמכם ציפיתם שהוריכם יהיו כנים איתכם. הזינו את הילדים במזון שאתם רציתם להיות מוזנים בו.

יום אחד פגשתי על חוף הים בחור, ששיתף אותי בצרותיו. אחרי שהתגרש מאשתו עבר בנו לגור עם אמו, ורק לאחרונה חזר לגור בביתו. הילד לא אוהב ללכת לבית הספר, ומעביר את הוריו שבעה מדורי גיהינום. הקשבתי בסבלנות לקשיים שהאב תיאר ושאלתי אותו:

"ומה איתך, אתה אהבת ללכת לבית הספר?"

הוא התבונן בי דקה ארוכה. "לא, אמר, "לא אהבתי ולא הלכתי. בבית ספר לא לומדים כלום. סתם משננים כמו תוכי." "סיפרת לילד שלך איך אתה הרגשת כשלמדת בבית הספר, ולמה לא אהבת ללכת לשם?" שאלתי.

"השתגעת? אין מצב."

"למה לא, בעצם? הרי זאת היא האמת."

"איך אני יכול להגיד לו דבר כזה? אני כל הזמן מסביר לו כמה זה חשוב והכרחי ושאי אפשר להסתדר בחיים בלי בית ספר." "ואתה באמת מאמין בזה?"

"תראי, הוא ענה לי, "אף אחד בבית הספר לא הבין אותי. המורים היו מענישים אותי על ימין ועל שמאל. אף אחד לא שאל אותי מעולם איך אני מרגיש, את יודעת..." "ואיך הרגשת?" שאלתי אותו.

"הרגשתי רע, אבל תראי אותי, אמנם לא למדתי ואני מתפרנס בלי עין הרע מצוין."

"אם כך, מדוע אתה מזין בשקרים את הילד שלך? האם לא עדיף שתגיד לו את האמת? תאמר לו שאתה מבין את הקושי שלו כי גם לך היה קשה, ושבת הספר זו מערכת שלא תמיד מסוגלת לתמוך בילדים בגלל המבנה שלה. אולי פשוט תשאל אותו איך

אפשר לתמוך בו על מנת שיעבור את הלימודים בשלום?
הילדים קולטים התנהגויות חסרות יושר ואפילו זיוף קל
שבקלים. הם מגיבים בצורות שונות של כעס, שלפעמים הופך
את חיי ההורים לסיוט מתמשך.

הורים גרושים

ההורים של ניר גרושים והוא סיפר לי שבמשך השנים אמו חזרה ואמרה לו: "אבא שלך בן אדם זבל."
 "אני כועס עליה בגלל שהיא אמרה שאבא שלי זבל. בעיקרון היא צודקת, הוא עזב אותה בשביל אישה אחרת, גם אני כעסתי עליו על זה שעזב אותנו."
 "אם כך, למה זה כל כך מכעיס אותך שהיא אומרת שהוא בן אדם זבל, אם אתה מסכים איתה?"
 "זה מכעיס אותי כי הוא בכל זאת אבא. היא אומרת את זה על אבא שלי, אם כך מה זה אומר עלי? אם אבא שלי זבל, זה אומר שגם אני זבל. היא בחרה בו כדי להוליד אותי איתו."
 הורים גרושים נוהגים לרוב להטיח האשמות זה בזה. כל אחד מהם רוצה להיתפס בעיני ילדיו כצודק. הם שוכחים דבר חשוב אחד, אם אחד מהם ייתפס שלילי בעיני הילד, הוא יתפוס גם את עצמו כשלילי-למחצה לפחות.

תאנים מרוכל ערבי

בזקנתה של אמי נהגתי לנסוע לירושלים לפחות פעם בשבוע. הייתי מביאה לה פירות מיוחדים שהיא אהבה, גבינת עיזים אורגנית, לחם כוסמין. בכפר הערבי לצד הכביש הייתי עוצרת כדי להביא לה מי מעיין זכים. נהניתי לשמח אותה והיא נהנתה שאני משמחת אותה. האחיות שלי היו נוהגות לסחוב בשבילה סלי קניות עמוסים מהשוק, וכשהן היו מגיעות מתנשפות ומתנשמות, הן היו שומעות אותה מתפארת בסלסילת התאנים שקניתי לה אצל הרוכל הערבי. הן תמיד צחקו, "אנחנו מזיעות וממלאות אותה בדברים," אמרו, "ואת מביאה משהו קטן - והיא לא מפסיקה לשבח אותך." כשדיברתי בשבחה בפני אנשים הן היו תוהות, "את בטוחה שאת מדברת על אימא שלנו?" כן, נוצרו בינינו יחסים מאוד מיוחדים והיא מעולם לא הסתירה זאת. בשבילי היא הייתה סלע איתן ומורת נבוכים.

יום אחד באתי אליה כהרגלי. היא ישבה בפתח הבית ברובע היהודי בירושלים, ובעודי גוחנת אליה לנשקה, ביקשה ממני שאלך הביתה ושלא אכנס אליה. הייתי המומה, לא הבנתי מה קורה. היא הביטה בי ואמרה: "אני לא רוצה יותר שום קשר איתך, אל תבואי לכאן יותר, אני איתך גמרת." "

עד מהרה הסתברה לי סיבת כעסה. בשבוע שקדם לביקורי אצלה, נסענו אני וכן זוגי ביחד עם אחי ובת זוגו למלון בטאבה שבסיני לביילוי סוף שבוע. אמי הייתה אישה דתייה, ומיד עם שובו של אחי תחקרה אותו על האוכל שאכלנו. מובן שמה

שעניין אותה היה אם אכלנו אוכל כשר או לא. אחי ענה לה שהוא ואשתו אכלו דגים, וכאשר שאלה מה מגדה ובעלה אכלו, הוא ענה לה, "מה שמגדה ובעלה אכלו לא מענייני וגם לא מעניינך." מן הסתם השתמע מדבריו שאני ישבתי מתחת לחזיר מסתובב על הגריל וליקקתי את השומן שניגר ממנו. כל ניסיון להסביר לה שאני חפה מפשע עלה בתוהו.

ככל שאני מנסה לתאר במילים את הרגע הזה ואת עוצמתו, במציאות הוא היה דרמטי הרבה יותר. היא חזרה שוב ושוב על דבריה. היא טענה שלא ייתכן שאני עושה כל מה שאני רוצה ושאינ לי אלוהים, שהיא לא רוצה איתי כל קשר ולכן שאעזוב מיד את ביתה ושלא אבוא אליה יותר. לא האמנתי למשמע אוזני. כשניסיתי להשחיל מילה ולהזכיר לה שאני בכלל לא אוכלת בשר, ושככל שנותיי בביתה מאז ילדותי הפרדתי את הבשר מהאוכל – ואילו היא שניסתה לשכנע אותי; "בשר", הייתה מרצה בפני, "הוא הכוח שבאוכל, את לא מבינה כמה זה בריא לאכול בשר..." – כל טיעוני זכו רק לעוד ועוד הטחות אשמה. ניסיתי להסביר שהמוסלמים בכלל לא אוכלים בשר חזיר. וגם על כך השיבה, "אבל מה עם הבעל שלך? הוא עושה מה שהוא רוצה." לבסוף פניתי אליה בפשטות ואמרתי לה: "תראי, אימא, בתוך מערכת היחסים שלנו חמישים אחוזים הם שלי וחמישים אחוזים שלך. את לא רוצה לדבר איתי? בכך את לוקחת את החמישים אחוז שלך בלבד. את לא יכולה לקחת ממני את החמישים האחוזים שלי. את לא רוצה לדבר איתי? את לא חייבת. אני כן רוצה לדבר איתך. אני אמשיך לבוא ולהתקשר אלייך, כרגיל. אם לא תרצי לענות לי, אל תעני." נתתי לה נשיקה, שכמובן נהדפה, ויצאתי

לדרכי לתל אביב.

מאז, כמנהגי תמיד, התקשרתי אליה פעמיים בכל יום. בבוקר מהעבודה ובערב מהבית. בכל פעם היא ניתקה את השיחה, לא לפני שהורתה לי לא להתקשר אליה. בכל ערב, בנותיי היו מאזינות בשלוחה והמשכתי להתקשר אליה. בכל ערב, בנותיי היו מאזינות בשלוחה של הקו, ובכל פעם שהיא הייתה מנתקת צחקנו ביחד ואמרנו: "נראה מתי היא תישבר."

יום אחד כשהתקשרתי היא אמרה: "את נודניקית שאי אפשר לתאר", והמשיכה לשוחח איתי כאילו לא קרה כלום. הייתי מאושרת ומרוצה. הצלחתי לחדור דרך השכבות שהסתירו ממנה את היהלום המדהים שלה, היהלום שהכרתי טוב כל כך מאז ילדותי והייתי כה מחוברת אליו. הצלחתי לא לתת לה לתעתע בי ולגרום לי להאמין שהיא באמת דוחה אותי, ושהיא אינה אוהבת אותי. היא הבינה שאני מבינה, ולכן לא יכלה להמשיך את המשחק. הבינותי שאמי הזדקנה, והיא בוודאי מהרהרת בהסתלקותה מן העולם. הבינותי שהיא משוכנעת שכאשר תגיע לשמיים, הקב"ה ישב על כיסא מלכותו ויאמר לה, "נו, גברת כלנתר, לאן את הולכת? לגן עדן או לגיהנום?" והיא תענה לו בטבעיות: "בוודאי שלגן עדן." ואז תמשיך ליתר ביטחון, "כבודו זוכר? התפללתי בכל בוקר ובוקר, למרות שלא קראתי עברית טוב; הלכתי לכותל בכל פעם שרגלי הצליחו לסחוב אותי; זיווגתי זיווגים לבחורות רווקות; שמרתי את כל המצוות, הלכתי עם כיסוי ראש. אתה זוכר איך בסיום צום תשעה באב הלכנו, בעלי ואני, לכותל עם מגש של אוכל ופירות כדי לעזור למבקרים לשבור את הצום..."

ממקום שבתו יהנהן הקב"ה בראשו ויאמר לה, "אכן, ללא

ספק הרקורד שלך מצדיק גן עדן, אך מה עם הבת הסוררת שלך, מגדה? היא לא מקיימת מצוות, מה עם האחריות שלך כלפיה?" היא תפרוש ידיים כלפי הוד רוממותו. "קב"ה יקר, אתה זוכר עד כמה כעסתי עליה? אפילו גירשתי אותה מעל פני. אינך יכול לומר שלא ניסיתי לתקן אותה, אך במו עיניך ראית, היא נשארה בשלה. ואני? אחרי הכול אל תשכח שאני אימא. לא יכולתי להרחיק אותה."

הקב"ה ייתן בה את מבטו החומל המפורסם כל כך ושערי גן העדן ייפתחו לפניה.

אני לא זונה

"את גרה עם ההורים?"

"כן. אנחנו גרים בשכונה דתית. בימי שישי אני אוכלת איתם ארוחת ערב. אחרי האוכל אני אומרת שאני הולכת לאחת החברות שגרות בסביבה, עולה על מונית ונוסעת לבר בתל אביב. אני יושבת בבר, שותה אלכוהול בלי לעשות חשבון, ולא פעם נכנסת לשירותים ומזדיינת עם מישהו. סתם עם מישהו שאני לא מכירה."

"את נהנית מזה?"

"ממש לא, אבל זה לא מפריע לי לעשות את זה שוב בשבוע

שאחרי."

"אם זה לא מפריע לך, אז איפה הבעיה?"

למשך כמה שניות ענת השתקה. "אימא שלי קוראת לי זונה ופְּרַחַה כל הזמן. אני מגיבה לזה בבכי ובצעקות. היא מקללת אותי ואני צורחת עליה, וכך שוב ושוב... כל כך נמאס לי מהמריבות האלה."

"למה אימא שלך קוראת לך זונה ופְּרַחַה כל הזמן?"

"כי אני נוהגת ללבוש חצאיות קצרות וחולצות חשופות. אמנם כשאני נכנסת הביתה אני משתדלת ללבוש חולצה ארוכה, אבל הרבה פעמים היא מספיקה לראות אותי בלי החולצה הארוכה."

"את מתכוונת ללבוש כמו זה שאת לובשת היום?"

היא עונה בחיוך מתגרה. "כן. רק כשאני הולכת בחגים לבית הכנסת אני לובשת שמלה צנועה יותר. היא כועסת בעיקר כשבאים אלינו הביתה חברים דתיים שלהם. גם בכרית המילה

של אחיין שלי הופעתי בבגדים לא צנועים ליד הרב והיא ממש התחרפנה מזה."

"מה את מצפה שהיא תעשה בסיטואציה כזאת?"

ענת פרטה בריכוז עצבני על אחת מציפורניה.

"אימא שלי ממש בלתי נסבלת, חסרת רגישות לסביבה. היא יורדת על אבא שלי כל הזמן ולא שמה לב שכך היא מרחיקה אותו ממנה. הוא כבר ממש אדיש אליה. היא יורדת גם עלי בכל הזדמנות. שום דבר שאני עושה לא מוצא חן בעיניה. יש לי שני אחים ושלוש אחיות. כולם נשואים חוץ ממני. כולם דתיים חוץ ממני. אני נחשבת למורדת. אנחנו יכולים לשבת כל המשפחה סביב השולחן, אפילו עם אורחים, והיא תעבור עם קערת קציצות ותגיש לכולם, וכשתגיע אלי תגיד, 'לך מספיקה קציצה אחת. לא כדאי לך לעלות במשקל.' בא לי להפוך לה את הקערה כשהיא אומרת את זה. והיא בטח לא אמורה לקרוא לי זונה. אני הבת שלה, לא יכול להיות שמה שהיא רואה זה רק את הלבוש שלי."

"תגיד, ענת, את זונה?"

"לא! אני לא זונה." היא הביטה בי מופתעת.

"אז למה את כל כך מתעצבנת כשאימא שלך אומרת לך שאת

זונה?"

"כי אם אימא שלי אומרת שאני זונה, אולי זה קצת נכון. ובכלל, איך יכול להיות שכל האנשים שאיתם גדלתי גורמים לי להרגיש רע? יש לי חברות חדשות לא דתיות שאני מכירה מהעבודה. אף אחת מהן לא מבקרת אותי, כולן מקבלות אותי בדיוק כמו שאני. אני לא מסתירה מהן כלום. אני משתפת אותן בסיפורים הכי אישיים שלי גם אם הם נשמעים מוגזמים. עם כל

מי שגדלו איתי אני נמנעת מלהיפגש. כבר נמאס לי לשמוע כמה זה לא בסדר שאני לא דתייה, מתי אני אמצא חתן, כמה שאני מבוזבזת שאין לי ילדים. גם ככה אני סובלת מחוסר ביטחון, אז מה אני צריכה גם את השטויות שלהם על הראש."

הפער בין הבחורה הזוהרת והיפה שעובדת כרופאה בבית החולים לבין זו שחוה את עצמה כמשעממת, זונה, חסרת ביטחון ולא שווה - היה מובהק ותמוה.

עברו כמה חודשים.

באותו בוקר, ענת נכנסה לחדר ושלא כדרכה ישבה בשקט ולא פתחה מיד בדיבור. התבוננתי בה. שמתי לב שהיא לבשה בגדים צנועים מעט יותר, עם זאת נראתה קורנת ויפה מתמיד. ניכר היטב במבטה שמשוהו ריגש אותה.

"את לא תאמיני מה קרה," אמרה לבסוף.

שתקתי והנחתי לה לברור את המילים.

"קרה משהו מאוד מעניין. הייתי בבית עם אימא שלי וכרגיל לבשתי חולצה חשופה. היא התחילה לצרוח עלי ולקרוא לי זונה. ואילו אני... תקשיבי טוב, הסתכלתי לה ישר בעיניים ואמרתי לה, 'אימא, את לא באמת חושבת שאני זונה, למה את קוראת לי כך?'"

ענת התבוננה בי, כשהיא בוחנת את תגובתי. חייכתי ושאלתי אותה איך היא מרגישה. עיניה הבריכו. לא היה לי ספק שהיא חווה רגע מאוד מיוחד.

"זה היה פשוט מדהים," אמרה בתשובה. "היית צריכה לראות את הפנים שלה. היא הייתה בשוק. היא לא קלטה מאיפה זה בא לה, היא הסתכלה עלי כאילו אינה מזהה אותי יותר... את

לא מבינה... פשוט תקעה בי מבט המום ולא ידעה איך להגיב ומה להגיד. היא שתקה ושתקה... ואז פתאום אני שומעת אותה אומרת לי, 'את צודקת, אני באמת לא חושבת שאת זונה.' ממש ככה. נשבעת לך. חשבתי שאני לא שומעת טוב... היא לא חושבת שאני זונה..."

נדבקתי בהתרגשות של ענת. "מה קרה בסיטואציה בינך לבין אימא שלך? איך פתאום היא הגיבה כך?"

"אני חושבת," אמרה ענת, "שהיא ציפתה שכמו תמיד כשהיא קוראת לי זונה או פֶּרְחָה, אני אבכה ואצעק, אהיה באוטומט כמו שאת קוראת לזה. אבל הפתעתי אפילו את עצמי. פתאום הצלחתי לראות את אימא שלי והצלחתי לזכור שהיא לא באמת חושבת שאני זונה. אז פשוט אמרתי לה את זה. מצחיק, זה כמו הסיפור שסיפרת לי על אימא שלך, שגירשה אותך מהבית כי חשבה שאכלת אוכל לא כשר. אז, כשסיפרת לי, זה נראה לי בלתי אפשרי לנהוג כך. חשבתי שאם אימא שלי הייתה מגרשת אותי, הייתי מסתלקת מהבית שלה ולא חוזרת עד שהייתה מתחננת אלי. ואילו כעת הצלחתי לעשות בדיוק מה שאת עשית. למרות שהיא פעלה מתוך היהלום המכוסה, הצלחתי להחזיר אותה חזרה ליהלום. בעצם אני מבינה שהזכרתי לה את היהלום שלה."

"את מבינה מה אפשר לך להזכיר לה את היהלום שלה?"

"אני חושבת שכן. נראה לי שאני מצליחה לראות את הדברים ברור יותר. אני כאילו לא פועלת מתוך המקום שאימא שלי מצליחה להפעיל. לאורך התהליך שלנו נזכרתי בעצמי ואני מרגישה יותר טוב. כמו במשוואה מתמטית, אם אני בטוחה במי שאני ברור לי שאימא שלי לא חושבת שאני זונה."

נהניתי להקשיב לענת. "את זוכרת את לוח נורות הידע שציירתי באחד המפגשים שלנו? מה שקרה הוא שהידע שבא לידי ביטוי בסיפור שלי על אימא שלי התחבר עם הידע הקיים בתוכך מתחת לנורה הכבויה, והוא שגרם לנורה להידלק. הידע שלך הפך להיות גורם פעיל בתוך המערכת שלך. אם הידע לא היה קיים אצלך, הנורה לא הייתה נדלקת ולא היית מצליחה לעשות את מה שעשית. הצלחת להתנהל מתוך היהלום שלך, וכך הזכרת לאימא שלך את היהלום שלה."

השינוי שחל ביחסים בין ענת ואָמה הלך והתאיץ, עד כדי מהפך אמיתי ליחסי קרבה וחברות. אבל ככל שסיפורה של ענת נשמע דרמטי ויוצא דופן, הדברים לא אירעו סתם כך באקראי. תוך כדי תהליך של הבשלה ולאורך זמן, התבסס והתרחב בתודעתה של ענת האור היהלומי שלה. במשך כל אותה עת היא המשיכה לבוא לבית הוריה בבגדים שחשפו את גופה יותר מכפי שאָמה יכלה לשאת, מה שגרר כצפוי את מטחי הקללות והזעם השגורים ואת מטחי הנגד, עד שבאותו יום משהו הבשיל וענת הגיבה אחרת. היא הייתה מסוגלת להישיר מבט אל האישה הזועמת שמולה, להסיט את מסך החרפות ולאליץ את האימא שמאחוריו לחשוף את אור היהלום האימהי, שמעבר למעטה הכעס והמריבות.

הזנה מבת לאם

"ילדתי שלושה ילדים בנישואי הראשונים, ואז בעלי ואני החלטנו להיפרד. אם לדייק - אני החלטתי לעזוב את בעלי. הסידור היה שהילדים יישארו אצלו. אבי ילדי נישא מחדש וגידל להפליא את ילדינו ביחד עם אשתו החדשה. פגשתי את הילדים בהסדרי ראייה ועשיתי כל מה שביכולתי כאם. היו לי רגשות אשמה על שאפשרתי לאישה זרה לגדל את הילדים שאני ילדתי. גם הביקורת של הסביבה הקרובה והרחוקה לא תרמה לשיפור הרגשתי. מאיזו זווית שלא נסתכל על הדברים, יצאתי לא טוב מהעניין. שלא לדבר על התחושה של הילדים. מה שהרגיע אותי היה שהאישה של בעלי התייחסה אליהם יפה. או כך לפחות הם אמרו לי. נישאתי שוב לגבר שאהב את ילדי וקיבל אותם כאילו היו שלו. בזוגיות החדשה נולדו לנו שלושה ילדים. הצלחנו לנהל מערכת משפחתית מעורבת ונעימה."

הנהנתי ואמרתי, "נראה שהצלחתם להגיע למקום האופטימלי לכל הצדדים."

"הפכתי להיות סבתא מבתי שלא גידלתי. הנכדה שלי מבלה אצלנו יותר מאשר בבית שלה. היא נשארת לישון אצלנו באופן קבוע. באופן כמעט טבעי ליבי קוראת לי אימא, ולאימא שלה היא קוראת בשמה הפרטי. כולם נהנים מהסידור הזה. הוריה מקבלים חופש ממנה, ואני מבלה עם הילדה המתוקה הזאת. לבתי, חגית, יש כאבים מאוד משונים. היא מבלה בחדר מיון שעות ארוכות ולוקחת כל מיני תרופות שבעיני לא חיוניות. לא

מוצאים אצלה שום בעיה ואני בטוחה שאין לה שום מחלה, אבל
אי אפשר להתעלם מהתלונות שלה.

"מה קורה," שאלתי את איילת, "כשחגיית לא מתפקדת?"

"אני מודאגת וכולם דואגים."

"מה עוד?" שאלתי את איילת.

"אני צריכה לשמור על הילדה?"

"נכון," אמרתי. "כשחגיית לא מתפקדת, את צריכה לתפקד
יותר. את מתפקדת לא רק כסבתא אלא ממש כאם. קל להבחין
בכך, הרי הילדה אפילו קוראת לך אימא. איך את מרגישה במצב
הזה?"

"אני מרגישה טוב. אני שמחה שאני יכולה לעזור לחגיית.
אני אוהבת את ליבי ונעים לי לבלות איתה. אני לוקחת אותה
לבריכה, לגן השעשועים, ממש כיף לנו ביחד. היא לא מרגישה
בחסרונה של חגיית. היא שמחה ורגועה. קשה לי עם זה שחגיית
מרגישה לא טוב, אבל לפחות אני עוזרת לה."

"מה קורה כשאת מצליחה כל כך לטפל בנכדה שלך? איך זה

משפיע על חגיית?"

"חגיית מאוד שמחה שאני מטפלת בליבי. אני מרגישה את זה.

אם זה היה תלוי בה, ליבי הייתה עוברת לגור איתי."

"אני בטוחה שחגיית מרוצה מהמצב. לא לכל ילדה יש סבתא
כל כך משקיעה ומתמסרת. אבל אני רוצה להסב את תשומת ליבך
לפרט מאוד מעניין. כשאת מתפקדת כאמה של ליבי, לחגיית יש
הזדמנות לראות אותך מתפקדת כאם, מה שכנראה לא התאפשר
לה כילדה. שתיכן יחד חוות חוויה מתקנת. כדי לאפשר זאת,
היא מוותרת על החוויה שהיא זכאית לה כאם, וכל זאת רק כדי

להזין אותך בחוויה שהחמצת. אמנם באופן הזה גם את עצמה היא מזינה. בכל פעם שהיא שומעת את ליבי קוראת לך 'אימא' היא חווה את החוויה מחדש, ולך יש הזדמנות להראות לה איזו אימא היית יכולה להיות לו גדלה איתך."